

ชื่อเฉพาะและคำศัพท์ที่น่าสนใจที่ปรากฏในพระนิพนธ์รุไบยาคฉบับภาษาไทย

ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงกล่าวไว้ในคำนำพระนิพนธ์ว่า "...มีชื่อเข้าใจยากก็ต่ออ้างถึงนามพระแลพระนามนหาราช นามนักปราชญ์ นักพรตต่าง ๆ"^๑

ผู้เขียนได้ศึกษาชื่อเฉพาะต่าง ๆ ที่ปรากฏในพระนิพนธ์นี้ และได้พบคำศัพท์ที่น่าสนใจอีกหลายคำ จึงนำมาอธิบายไว้ในบทนี้

ชื่อเฉพาะและคำศัพท์ที่กล่าวถึงในที่นี้ได้แก่ที่ปรากฏในคำนำพระนิพนธ์ ในบทโคลงรุไบยาค และในคำประพันธ์ประเภทกาพย์ควย บางชื่อมีที่มาจากภาษาอังกฤษแต่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น เปลี่ยนไปบางหรือเว้นเสียมีไคกล่าวในบทภาษาไทยบ้าง ก็จะขออ้างถึงบทภาษาอังกฤษเพื่อให้เข้าใจความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ชื่อและคำศัพท์ที่จะกล่าวนี้เรียงลำดับตามบทโคลงในฉบับภาษาไทย ส่วนชื่อและคำศัพท์ที่ปรากฏในคำประพันธ์ประเภทกาพย์นั้นก็จะกล่าวแทรกไว้เมื่อถึงภาพประกอบนั้น ๆ

๖.๑ ชื่อเฉพาะไคแก

โมเซ (บทที่ ๘)

ภาษาอังกฤษใช้ Moses เป็นนามศาสนาของพวกยิว ในศาสนาอิสลามก็นับเป็นศาสดาองค์หนึ่งเหมือนกันแต่เรียกว่ามูসা

ในบทโคลงภาษาอังกฤษกล่าวว่า the White Hand of Moses ซึ่งกล่าว

^๑ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, รุไบยาคของอะกิม โอมาร์ คัยยาม (พิมพ์ครั้งที่ ๒, พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๖), หน้า ๑๔

ถึงความสำคัญของโมเซ มีปรากฏในพระกัมภีร์อัล-กุรอาน (๗:๑๐๘) ว่า

"และเขาแบมือของเขาออกมา ดังนั้น มันขาวแก่ผู้มองดู" (And he drew forth his hand, and lo! it was white to the beholders)

ในพระกัมภีร์เอ็กโซโต (๔:๖) มีว่า "พระยะโฮวาจึงตรัสแก่โมเซอีกว่า จงเอามือสอดไว้ที่อกของเจ้า โมเซจึงสอดมือไว้ที่อก แล้วเมื่อไ้ชักออกก็เห็นมือนั้นเป็นโรกเรื้อนขาวเหมือนหิมะ...." แต่อัล-กุรอานแก้ความเข้าใจที่ว่ามือนั้นเป็นโรกเรื้อนว่า ๒๗:๓๓ "จงสอดมือของเจ้าไว้ที่อกของเจ้ามันจะ (แบ)ออกมาขาวไม่มีโรก"^๑

เชฐ (บทที่ ๔)

ภาษาอังกฤษใช้ Jesus เป็นนามศาศดาของพวกคริสเตียน ในศาสนาอิสลาม ก็นับเป็นศาศดาองค์หนึ่งเหมือนกันแต่เรียกว่าอู้อีสา

ในบทโคลงภาษาอังกฤษกล่าวว่ Jesus from the Ground suspires ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของเชฐตามที่เชื่อกันว่ามีลมหายใจที่สามารถรักษาโรคต่าง ๆ และชุบชีวิตสิ่งต่าง ๆ ได้ แต่เรื่องนี้ไม่มีหลักฐานในอิสลาม ^๒

ตามความนิยมในกวีนิพนธ์ของเปอร์เซีย คำว่า hand มักจะหมายถึงใบไม้ (leaf) ในโคลงบทนี้กล่าวถึงเวลาขึ้นปีใหม่ ซึ่งตรงกับฤดูใบไม้ผลินั้นเอง ดังนั้นในบทโคลงที่กล่าวว่

^๑ คีเรก กุลสิริสวัสดิ์, "ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทย," ภาษาและหนังสือ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (ธันวาคม, ๒๕๐๗), ๘๗

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

Now the New Year reviving old Desires,
 The thoughtful Soul to Solitude retires,
 Where the White Hand of Moses on the Bough
 Put out, and Jesus from the Ground suspires.

น่าจะหมายความว่าเมื่อถึงฤดูใบไม้ผลิ ต้นไม้ก็ผลิบานอย่างรวดเร็วราวกับไคลม
 หายใจของเยซูขุบชีวิตให้ °

ในบทที่ ๕ ของเกรฟส์และอะดี ฮาส์ ก็กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่า

Now that our world finds riches within reach
 Live hearts awake and hanker for wide plains.
 Where every bough is blanched by Moses-hand
 And every breeze perfumed by Jesus-breath.

และในบทที่ ๒๐๑ ของวินฟิลด์ว่า

Now is the time earth decks her verdant bowers.
 And trees, like Musa's hand, grow white with flowers.
 As't were by 'Isa's breath the plants revive.
 While could brim o'er, like tearful eyes, with showers.

ในภาษาไทยผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงกล่าวสรุปความว่าทั้งโมเซและเยซูที่ว่ามือภินิ-
 หารนั้นอยู่ที่ใด ผู้ใดที่อ้างเช่นนั้นก็ขอให้ชี้ให้เห็นด้วย

°Edward Fitzgerald, Rubaiyat of Omar Khayyam, with
 introduction and notes by Reynold Alleyne Nicholsons,
 (London: A & C Black Ltd, 1922), p.119

"โมเซ, และเยชู แสนวิเศษ ไฉนรา
 ไหน, อยู่ไหน, ไกรอ้าง อวดชี้ที่หรือ ? ท "

อิรัม (บทที่ ๕)

ภาษาอังกฤษใช้ Iram หรือ Aram

ปรากฏในพระคัมภีร์อัล-กุรอาน (๘๘:๗) ว่า

Of the (city of) Iram, With lofty pillars^๑

คำว่าอิรัมเป็นชื่อเมืองหลวงของพวกอาด(Ad) ซึ่งเป็นชนชาติก่อนสมัยประวัติศาสตร์ มีชื่อในการก่อสร้างสิ่งสูง ๆ เมืองนี้ตั้งอยู่ทางอาหรับตอนใต้ ปัจจุบันจมอยู่ใต้ทะเลทรายแล้ว กวีมักกล่าวถึงเมืองอิรัมว่าเป็นเมืองที่สวยงามราวกับเป็นสวรรค์บนดิน (earthly Paradise)^๒

แต่บางคนว่าอิรัมเป็นชื่อวีรบุรุษของพวกอาดซึ่งสืบเชื้อสายมาจากโนอาห์ (Noah) คำว่า lofty pillars ที่ปรากฏในพระคัมภีร์อัล-กุรอาน จึงอาจจะหมายถึงเสาสูงของเมืองอิรัม หรือร่างกายสูง (lofty stature) ของอิรัมก็ได้^๓

ในบทโคลงภาษาไทยปรากฏเป็นความหมายกลาง ๆ ไม่ไต่บ่งชี้ว่าเป็นชื่อบุคคลหรือชื่อเมือง ในโคลงบทที่ ๕ กล่าวถึงอิรัมว่าดังนี้

^๑Abdulla Yusuf Ali, Translation of the Meanings of the Holy Quran (Beirut: Printing Productions, 1965),

p. 1732

^๒Fitzgerald, op.cit., p.120

^๓Ali, loc.cit.

"อรัณ, ลือ, กักก้อน คักก้อน" ...

และในคำประพันธ์ประกอบภาพที่ ๑ (เลขกำกับหน้า ๑๘) กล่าวถึงอรัณว่าดังนี้

"วิมานทิพ, ลิบเล็ดซ่า มหานิเวศน์, อรัณท่า
เทียบเวียง วิไลยสวรรค์ ฯ"

ชื่ออรัณที่ปรากฏทั้ง ๒ แห่ง อาจเป็นไคทังชื่อบุคคลและชื่อเมือง

แต่ในพระนิพนธ์คำแปลของพระองค์กล่าววว่าอรัณเป็นชื่อนักศรียุติงใหญ่ของ
อาหรับ °

ยัมซิก (บทที่ ๕ บทที่ ๕๐ และบทที่ ๑๐๕)

ภาษาอังกฤษใช้ Jamshyd ตามประวัติศาสตร์เปอร์เซียเรียกว่า
Shah Djamsheed เป็นกษัตริย์องค์ที่ ๔ ของเปอร์เซียทรงสร้างความเจริญก้าวหน้าให้
ประเทศเป็นอันมาก ทรงแนะนำให้ชาวเมืองรู้จักใช้เหล็กและการทอผ้าชนิดต่าง ๆ กล่าวกันว่า
ทรงมีด้วยวิเศษใบหนึ่ง กานในสลักเป็นวง ๗ วง (seven lines of rings) แต่ละวง
วาดให้เห็นส่วนต่าง ๆ ของโลกที่แบ่งเป็น ๗ ส่วน ก็มักจะกล่าวถึงด้วยวิเศษของยัมซิกเสมอ
ถือกันว่าเป็นสัญลักษณ์แทนสวรรค์ทั้ง ๗ กวาระทั้ง ๗ หรือทะเลทั้ง ๗ ฯลฯ^๒

ในบทโคลงภาษาไทยกล่าวไว้ว่า

"ถวนเจ็ท, ยัมซิก ซากปอน" ...

° กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, คำแปลรไบยาด โอมาร์ คัยยาม ที่รจนาเป็น
โคลง (ม.ป.ท., ๒๔๕๗), หน้า ๔

^๒ Fitzgerald, loc.cit.

คำว่า "ถวนเจ็ดหู" น่าจะเป็น "ถวยเจ็ดหู" ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษว่า Seven ringed Cup มากกว่า เขาใจว่าคงจะมีข้อผิดพลาดในการพิมพ์

เควิก (บทที่ ๒)

ภาษาอังกฤษใช้ David เป็นพระนามของกษัตริย์องค์ที่ ๒ ของอิสราเอลโบราณ เมื่อยังทรงพระเยาว์ทรงมีชื่อเพียงในการต่อสู้กับยักษ์โกไลแอธ (Goliath) พวกยิวถือว่าเควิกเป็นผู้สร้างกวีนิพนธ์และดนตรีเกี่ยวกับศาสนา ตามคัมภีร์อิสลามถือว่าเควิกเป็นกวีของคางคกหนึ่ง เรียกว่าคาวุก คาวุกเป็นผู้ที่อ่านพระคัมภีร์อัล-กุรอานได้ไพเราะมาก กล่าวกันว่าเมื่อศาสดามุฮัมมัดโคยีนเสียงผู้โกธานพระคัมภีร์อัล-กุรอานได้ไพเราะ ก็จะกล่าวว่าผู้นั้นมี "เสียงของคาวุก" ^๑

ในบทโคลงภาษาไทยกล่าวว่า

"เควิก, โธษฐูปิดแม่ เนาเวียง สวรรค์ตา ; "

หมายความว่าแม่แต่เควิกผู้มีเสียงไพเราะก็คงปิดปากเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว

ไนชาปุระ (บทที่ ๘)

ภาษาอังกฤษใช้ Naishapur ปรากฏในบทโคลงภาษาไทยบทที่ ๘ ว่า ไนชาปุระ และในคำประพันธ์ประกอบภาพว่า ไนชาปุระ

เป็นชื่อเมืองในแคว้นกุรด์สถานิมเปอร์เซีย ภาษาเปอร์เซียเรียกว่าเมืองไนชา-ปุระ หรือ นัยสาบุรุ (Naysābūr) เป็นเมืองเกิดของคัยยาม

^๑ Fitzgerald, loc.cit.

บาบิโลน (บทที่ ๘)

ภาษาอังกฤษใช้ Babylon เป็นชื่อเมืองในแคว้นเมโสโปเตเมีย ห่างจากแบกแดดไปทางใต้ราว ๕๕ ไมล์

ไกโกบาค (บทที่ ๑๐)

ภาษาอังกฤษใช้ Kaikobad เป็นกษัตริย์องค์หนึ่งของเปอร์เซียในสมัยแรกๆ ทรงสถาปนาปราบศัตรูไครอบคาน แดทรงครองราชย์อยู่เพียงระยะเวลาไม่นานก็สิ้นพระชนม์ดังปรากฏในคำประพันธ์ประกอบภาพว่า

"ไกโกบาคดกาจแกว สิทธิก็หักพังหนึ่งแล้ว
 หลบเซา โรงทลาย ท "

ไกโครซุ (บทที่ ๑๐)

ภาษาอังกฤษใช้ Kaikhrosru เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Cyrus ° แต่ชาวเปอร์เซียเรียกว่า Kur ชาวกรีกและโรมันเรียกว่า Kuros เป็นกษัตริย์ของเปอร์เซียในราชวงศ์เดียวกับพระเจ้าไกโกบาค ในสมัยของพระเจ้าไกโครซุ เปอร์เซียขยายอาณาเขตไปได้ไกล ตามประวัติศาสตร์กรีกว่าพระองค์เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรเปอร์เซีย

รัสตัม (บทที่ ๑๐)

ภาษาอังกฤษใช้ Rustum เป็นขุนนางผู้กล้าหาญและมีอำนาจมากในสมัยพระเจ้าไกกาอูส (Kai Kaos) ซึ่งเป็นกษัตริย์สืบต่อจากพระเจ้าไกโกบาค พระเจ้าไกกาอูสทรงเป็นกษัตริย์ที่อ่อนแอ แต่ทรงมีรัสตัมเป็นที่ปรึกษา และเป็นกำลังสำคัญในการปราบศัตรู รัสตัมได้ชื่อว่าเป็นฮีโร่ควิลิสแห่งเปอร์เซีย เป็นโอรสของพระเจ้าซัล (Zal) กษัตริย์แห่งอินเดีย รัสตัมมีบุตรชายคนหนึ่งชื่อโสสุรบ (Sohrab) แต่ตองจากกันตั้งแต่โสสุรบเพิ่ง

° บางคนว่าไกโครซุกับไซรัซ เป็นคนละคนกัน

เกิด เมื่อโศรรับเค็มโตขึ้น ทั้งสองพบกับเด็กกรังหนึ่ง ต่างก็จำกันไม่ได้ เมื่อต่อสู้กันโศรรับก็ถูก
 รัสตัมฆ่าตาย เรื่องของรัสตัมกับโศรรับนี้ปรากฏในวรรณคดีของเปอร์เซียเรื่องชาฮานามะฮ์ แม
 แต่ในวรรณคดีอังกฤษก็มีบทโคลงของแมทธิว อาร์โนลด์ (Matthew Arnold) ชื่อ
 "Sohrab and Rustum"

ฮาติม (บทที่ ๑๐)

ภาษาอังกฤษใช้ Hatim เป็นนักบวชสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ชาวเปอร์เซีย
 เรียกว่า ฮาติม อัลด-ฏอฮีย มีชื่อปรากฏในนิทานเปอร์เซียหลายเรื่อง ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีใจค
 กว้างขวาง นิทานเรื่องหนึ่งเล่าว่าฮาติมยอมฆ่าม้าตัวโปรดเพื่อนำมาเลี้ยงคนที่มาขอพักที่บ้าน

อาทล (บทที่ ๑๒ และบทที่ ๑๔๔)

เป็นพระนางพระผู้เป็นเจ้าในศาสนาอิสลาม ถือกันว่าทรงเป็นพระผู้สร้างและพระ
 ผู้อภิบาล มุสลิมเรียกว่าอัลลอฮ์

อพราม (บทที่ ๒๐)

ภาษาอังกฤษใช้ Bahram ซึ่งบะฮฺราม มีความหมายหลายนัย แต่ที่กล่าวใน
 โคลงนี้คงจะหมายถึงพระนามกษัตริย์บะฮฺราม กุรุ แห่งราชวงศ์สัสซานีเยน (ค.ศ. ๔๒๐-๔๓๘)
 โกฉายาว่า The Wild Ass เพราะทรงโปรดคาลาปาและทรงมีพลกำลังและความกล้า
 หาดูมาก บางก็เรียกว่า Vahram, Varahram, Varanes

^๑ คีเรก กุคสิริสวัสดิ์, "ความสัมพันธ์ของมุสลิมทางประวัติศาสตร์และวรรณคดี
 ไทย," ภาษาและหนังสือ; ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (ธันวาคม, ๒๕๐๗), ๔๘

โศรราช (บทที่ ๔๐)

หมายถึงพระเสาร์ ภาษาอังกฤษใช้ Saturn

ปรากฏในบทโคลงภาษาไทยว่า

"จากพิภพ,จบเจ็ดชั้น สวรรค์ทวาร โว้งแธ
กระทั้งอาสน์,โศรราชทยาน เบี่ยมควย..... "

ในบทภาษาอังกฤษว่า

Up from Earth's Centre through the seventh Gate

I rose, and on the Throne of Saturn sate,...

ตามหลักของปโตเลมีเชื่อว่าในจักรวาลมีโลกเป็นจุดศูนย์กลาง มีดาวต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นพิภพหนึ่ง ๆ อีกเจ็ดดวงโคจรรอบโลก นับตามลำดับจากโลกออกมาได้แก่ พระจันทร์ พระพุธ พระศุกร์ พระอาทิตย์ พระอังคาร พระพฤหัสบดี และพระเสาร์ นับเป็นสวรรค์ชั้นที่ ๑, ๒, ๓ ฯลฯ ตามลำดับ

"seventh Gate" จึงหมายถึงประตูสวรรค์ชั้นที่ ๗ ซึ่งมีพระเสาร์หรือโศรราชเป็นเทพเจ้าอยู่^๑

^๑ Edward Fitzgerald, Rubaiyat of Omar Khayyam, with introduction and notes by Reynold Alleyne Nicholson (London: A & C Black.Ltd, 1922), p.127

มหมัก (บทที่ ๖๘)

ปรากฏในบทโคลงภาษาไทยว่า

"มหมัก, มหิทธิเคชเจ้า มหาไชย
ปราบมัจฉา, ทีวีประลัย รามเสี้ยน... "

บทโคลงภาษาอังกฤษว่า

The mightly Mahmud, the victorious Lord,
That all the misbelieving and black Horde

ภาษาอาหรับเรียกว่ามะฮฺมุด (Mahmud) เป็นกษัตริย์ผู้กล้าหาญของแคว้นฆัซนะ (Ghazna) ในอัฟกานิสถาน ทรงทำสงครามกับเปอร์เซียและได้รับชัยชนะหลายครั้ง ทรงเป็นผู้ที่ต่อต้านชาวฮินดูที่เคารพรูปบูชา (Hindu indolaters)

ในโคลงภาษาอังกฤษบทที่ ๑๐ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ กล่าวถึงมะฮฺมุดไว้ว่า
.....

Where name of Slave and Sultan scarce is known,
And pity Sultan Mahmud on his Throne.

ตรงกับบทที่ ๑๒ ในฉบับภาษาไทยว่า

.... "มโหษะราช, กับทานกวัลย ะชาคีแฉก ไฉนเลย
เอกกว่า, อาหลาดวาง แก่ฟ้าแฝงคน ๆ "

ในบาทสุดท้ายมีกล่าวถึงมะฮฺมุด ส่วนในบาทที่ ๓ ที่กล่าวถึงมหาราชกับทาสนั้น หมายถึงสุลต่านมะฮฺมุดซึ่งเป็นมหาราชผู้ยิ่งใหญ่ ทรงมีพระกำเนิดจากตระกูลทาส กล่าวคือทรงเป็นบุตรของทาสชาวเตอร์กี °

โซฟี (บทที่ ๘๗)

เป็นวิถีแห่งความเชื่อมั่นแบบหนึ่งของมุสลิม ภาษาเปอร์เซียเรียกศฟี (Sufi) มาจากคำศัพท์ Suf ซึ่งแปลว่า wool ที่ใคร่ขอเช่นนี้เพราะพวกเขาผู้นิยมสวมเสื้อที่ทำด้วยขนสัตว์ ขูที่มีต้นกำเนิดในอิหร่านหลังสมัยศตวรรษที่ ๖๐๐ ปี มุสลิมคิดขึ้นหลังจากได้คบค้าศาสนิกทาง

° Ibid., p.122

พราหมณ์ พุทธ และกรีก วัลดูประสงฆ์เพื่อชักเคาะจิตใจให้บริสุทธิ์ พวกเขามิมีความเชื่อถือว่าคนสามารถติดต่อกับพระเจ้าได้ด้วยการเขาวาดและบำเพ็ญตบะ

ในพระนิพนธ์คำแปลกล่าวว่าโซฟีเป็นพระแขกอาหรับ °

โกทราน (บทที่ ๑๒๗, ๑๓๐ และ ๑๔๔)

เป็นชื่อพระคัมภีร์ของศาสนาอิสลาม พระผู้เป็นเจ้าประทานให้มนุษย์โดยผ่านศาสดา-คามุหัมมัด ภาษาอาหรับเรียกว่าอัล-กุรอาน (Al-Qur'ān) อัล-กุรอานฉบับหนึ่งมี ๓๐ ภาค แต่ละภาคแบ่งเป็นบทต่าง ๆ รวม ๑๑๔ บท และแต่ละบทยังเป็นข้อย่อย ๆ อีกจำนวนมาก น้อยต่างกันไป ใจความของอัล-กุรอานคือหลักศรัทธาและการปฏิบัติของมุสลิม การขอพรต่อพระผู้เป็นเจ้า หลักวิชาการต่าง ๆ ฯลฯ มุสลิมถือว่าอัล-กุรอานเป็นคัมภีร์ฉบับสุดท้ายซึ่งยืนยันใจความในคัมภีร์ฉบับอื่น ๆ ที่พระผู้เป็นเจ้าได้ประทานให้มนุษย์มาก่อนแล้วได้แก่คัมภีร์ Old Testament ของยิว และคัมภีร์ New Testament ของคริสเตียน อัล-กุรอานเป็นคัมภีร์ที่จารึกในระหว่างที่ผู้เทศนา(ศาสดามุหัมมัด) ยังมีชีวิตอยู่ มิได้รวบรวมหรือสังคายนาขึ้นในสมัยต่อมา ดังนั้นจึงไม่มีข้อความตอนที่แตกต่างกันเลยในพระคัมภีร์อัล-กุรอานฉบับที่พิมพ์ในสมัยใดก็ตาม

มหมัก (บทที่ ๑๔๔)

กล่าวความหมักที่ปรากฏในบทนี้ต่างจากความหมักที่ปรากฏในบทที่ ๖๕ กล่าวก็อยู่ในบทที่ ๖๕ เป็นชื่อของมหาราชแห่งแคว้นสัชชนะ แต่ในบทที่ ๑๔๔ นี้หมายถึงนามของศาสดามุหัมมัด ปรากฏในบทโคลงภาษาไทยว่า

"....."

มหมัก, แอบังจักโก

หรานอังกุบายชยาย ท "

° กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, คำแปลรุไบยาค โอมาร์ คัยยาม ที่รจนาเป็นโคลง (ม.ป.ท., ๒๔๕๓), หน้า ๔๔

มุสลิมเรียกคุณเทศนาหรือคำสวดของศาสนาวานบี มุสลิมจะต้องใช้ถือและยกย่อง นบีทั้งหลายที่ปรากฏนามอยู่ในอัล-กุรอาน และเชื่อว่ามุฮัมมัดเป็นนบีสุดท้าย

รามะซาน (บทที่ ๑๘๐)

เป็นชื่อเดือนที่ ๙ ของศักราชมุสลิมซึ่งเป็นการนับทางจันทรคติ ในเดือนนี้มุสลิม ถือศีลอดเป็นเวลา ๓๐ วัน กล่าวคือเริ่มอดอาหารตั้งแต่รุ่งอรุณจนถึงเวลาพลบค่ำ ระหว่างนั้น จะต้องทำจิตใจให้สงบ คิดแต่สิ่งที่ดีและหลีกเลี่ยงสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ คอย มุสลิมเรียกว่าเดือน รอมฎอน

๖.๒ คำศัพท์ที่น่าสนใจ ได้แก่

พรานบุรพ (บทที่ ๑)

เป็นคำศัพท์ที่ผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงถอดความจากภาษาอังกฤษว่า the Hunter of the East และทรงสร้างคำศัพท์ขึ้นว่า พรานบุรพ หมายถึงพระอาทิตย์

อาสาვეคี (บทที่ ๘)

ปรากฏในบทโคลงภาษาไทยว่า

"อาสา, วะคีชี วาเหือก เสมอแฮ ..."

คำว่าอาสาเวคีชีว่า ถอดความจากภาษาอังกฤษว่า the Wine of Life คำว่าอาสาเวคี คงจะหมายถึงน้ำองุ่น (wine) ปรากฏในค่านำพระนิพนธ์หน้า ๕ อีกแห่งหนึ่ง ว่า

"...เพราะหมคหวงโลกหน้าเสียแล้วจึงชวนให้โลกคิมน้ำองุ่นสด หาได้หมายความว่าชวนเสพสุราเมรัยไม (ควยแก้วโอมาร์กไม่คิมน้ำเมา) เปนแต่อุปมัยเพราะอาสาเวคีร์ศ เปน น้ำเมาแต่ศคชินโธฮารศ....."

มิกะดุซ

ปรากฏในคำประพันธ์ประกอบภาพที่ ๑๒ ว่า

"มิกะดุซ, ฤทธิรุตมดา วาฤทธิรุตม์, โชคมุณี ท "

คำประพันธ์นี้เป็นกาพย์ยานีบาทที่ ๒ ต่อจากคำประพันธ์ประกอบภาพที่ ๑๑ ซึ่งมีเลขกำกับหน้าว่า ๒๓ แสดงว่าทั้งภาพที่ ๑๑ และ ๑๒ มีเนื้อความเกี่ยวเนื่องกับบทโคลงในหน้าที่ ๒๓ ซึ่งมีอยู่บทหนึ่งที่กล่าวถึงพรานลาสัตว์ว่า

"ลาป่า, อางซาพราน อพรหมฉกาจ ตายแฮ
 สุกแต่โชค, แต่ไซ โชคต้องตามแนว ท "

ในหนังสือมหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์พูนชก กล่าวถึงพรานเจตบุตรว่า

"...ลูทูโท เมาะ มิกะดุทโทโก จโร เพื่อนนั้นอวดเก่งกักขะหยาบชาตารุณหุน
 หันลวนรายกาจ แต่เพื่อนเซียซึ่งมฤคชาตินี้มิไคนอย....."^๑

— มิกะดุทโทโก หมายถึงผู้ซามฤคชาติ คำว่ามิกะดุซ ที่ปรากฏในรูไบยาคก็คงจะมีต้นศัพท์มาจากคำเดียวกัน

ไกซา (บทที่ ๒๒)

ภาษาอังกฤษใช้ Caesar เป็นชื่อตำแหน่งซึ่งได้ชื่อจากพระเจ้าซีซาร์แห่งอาณาจักรโรมัน กรรพระนราธิปประพันธ์พงศาวดารใช้คำว่าไกซา ซึ่งออกเสียงตามความนิยมของเยอรมันเรียกตำแหน่งซีซาร์ว่าไกเซอร์ (Kaiser)

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, แบบเรียนภาษาไทย หนังสืออ่านกวีนิพนธ์ มหาเวสสันดรชาดก (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๔๘๐), หน้า ๑๖๔

สุเหร่า (บทที่ ๒๘ และบทที่ ๑๐๘)

สถานที่ที่มุสลิมนมาซ (นมัสการพระเจ้า) คำว่าสุเหร่า น่าจะไดมาจากภาษา
มลายู ในภาษาอาหรับเรียกสถานที่นี้ว่า มัสยิด ภาษาอังกฤษใช้ Mosque

เทเวศุท (บทที่ ๓๐)

ภาษาอังกฤษใช้ Muezzin ซึ่งออกเสียงตามศัพท์ในภาษาอาหรับ มุอ์ซซินคือ
ผู้ที่มีหน้าที่เรียกมุสลิมให้ทำพิธีนมาซ เมื่อใกล้เวลานมาซมุอ์ซซินจะขึ้นไปประกาศเรียกบนหอคอย
(Minaret)

ในโคลงบทที่ ๓๐ กล่าววว่า

"เทเวศุท, พุกโยงบรร ลือบอก "เซลาวอย
ไซเข็บัจ, บำเหน็จชี นี้ในนกลหมาย ท."

ฉบับภาษาอังกฤษพิมพ์ครั้งที่ ๑ ว่าดังนี้

.....A Muezzin from the Tower of Darkness cries

"Fools! your Reward is neither Here nor There"

จากต้นฉบับเดิมในภาษาเปอร์เซียมีโคลงกล่าวว่าเป็นเสียงเรียกของมุอ์ซซิน กล่าว
แต่เพียงว่ามีเสียงดังมาจากที่ใดที่หนึ่งซึ่งมองไม่เห็นผู้ร้องเรียกเท่านั้น * ในฉบับของวินฟีลด์
กล่าววว่า (๓๓๖)

* Edward Fitzgerald, Rubaiyat of Omar Khayyam, with
introduction and notes by Reynolde Alleyne Nicholson (London:
A & C Black Ltd., 1922), p.125

... "Suddenly a crier rises up from his hiding place
Saying, 'O ye ignorant! The right way is neither that nor
this.'

และในฉบับของเกรฟส์และอะดี ชาธ กล่าววา

... Suddenly out of hiding leaps the Guide
With: 'Fools, the Way is neither that nor this'

ตุลิว (บทที่ ๕๐)

หมายถึงดอกทิวลิป (Tulip)

มา (บทที่ ๖๒) และ มาฮี (บทที่ ๖๒)

มา (Mah) และมาฮี (Mahi) เป็นภาษาเปอร์เซีย มาแปลว่าปลา มาฮีแปลว่า
พระจันทร์ ปรากฏในบทภาษาอังกฤษว่า

Whose secret Presence, through Creation's Veins
Running, Quicksilver-like eludes your Pains:
Taking all Shapes from Mah to Mahi; and
They change and perish all-but He remains.

คำว่า Mah และ Mahi ปรากฏเป็นชื่อ มิได้มีคำแปลเช่นในบทของเกรฟส์
และอะดี ชาธ ซึ่งตรงกับที่ ๕๕ ว่า

The Moon, by her own nature skilled in change
Varies from animal form to vegetable
Destroy the form, you destroy nothingness -
For what she seems survives her not-yet-being.

และตรงกับบทที่ ๔๐๔ ของวินพิดควา

'Tis best all else but gladness to forego,
And wine that charming Turki maids bestow,
Kalandars' revels pass all things that are.
From moon on high down unto fish below !

ในบทภาษาไทยผู้ทรงพระนิพนธ์ทรงใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า

".....
เลี่ยนมา, โดมาอี เห็นเถิด สหายเอ๋ย
....."

และในพระนิพนธ์คำแปลทรงอธิบายว่า "มา" และ "มาอี" เป็นชื่อมหาอมตย์
นักปราชญ์แขกอาหรับ^๑

นหุก (บทที่ ๓๓)

ในบทภาษาอังกฤษใช้คำว่า the Myriads หมายถึงจำนวนหมื่น หรือจํานวนนับหมื่น ๆ ปรากฏในบทโคลงภาษาไทยว่า

"ปลาคนมนุษย์, นัยนหุก เก้า กอนตัว พือา...."

ในพระนิพนธ์คำแปลหมายถึงนับหมื่น ๆ^๒ ดังนั้นคำว่า นัยนหุก น่าจะเป็น นัยนหุกมากกว่า เขาใจว่าคงจะมีข้อผิดพลาดในการพิมพ์

^๑ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, คำแปลรุไบยาค โอมาร์ คัยยาม ที่รจนาเป็นโคลง (ม.ป.ท., ๒๔๕๗), หน้า ๓๑

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕

นะหมาก (บทที่ ๑๓๐ และ ๑๔๕)

คือกรรมนิมิตการพระผู้เป็นเจ้าของมุสลิม ภาษาเปอร์เซียเรียกนามาฆ ชาวไทยมุสลิมเรียกเพี้ยนไปว่านะหมากหรือละหมาก

อิมาม (บทที่ ๑๔๕)

คือมุสลิมผู้เป็นหัวหน้าในพิธีนมาฆ บางคนก็เป็นครูและเป็นประมุขผู้ตัดสินความด้วย โอมาร์ คัยยามมีครูชื่ออิมามโมวัฟฟัก ปรากฏในบทโคลงภาษาไทยว่า

".....

คัยยาม, คัยยอิมามมีชื่อ สลามนะหมาก เสมอแฮ

..... "

สลาม (บทที่ ๑๔๕)

การทักทายด้วยการสัมผัสมือกัน เป็นธรรมเนียมของชาวตะวันออกกลาง มุสลิมทุกชาตินิยมปฏิบัติ เมื่อสัมผัสมือกันแล้วมุสลิมจะเอ่ยว่า

"อัสลามุอะดัยกุม" (สันติจงมีแก่ท่าน)

อีกฝ่ายหนึ่งก็จะตอบว่า

"วะอะดัยกุมุสลาม" (และท่านมีสันติด้วย)

กูชะ - นามะ (ชื่อเรื่องก่อนขึ้นบทที่ ๑๔๐)

กูชะ - นามะ เป็นภาษาเปอร์เซีย (Kuzā - Nāma) แปลว่า the Pot-Book ปรากฏในบทโคลงเปอร์เซียหลายบทที่นิยมเปรียบเทียบกับพระผู้เป็นเจ้าเป็นช่างปั้นหม้อ และมนุษย์เป็นหม้อที่ถูกปั้นและทำลาย^๑

^๑Fitzgerald, op.cit, p.133

ตะมาม ชุก (ตอนท้ายเรื่อง)

เป็นศัพท์เปอร์เซียว่า Tamām Shud แปลว่าจบบริบูรณ์ใช้ในตอนท้ายเรื่อง
เมื่อจบบทโคลงที่ ๒๐๔

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย